

Mariehamn 6 mars 2024

Ålands landskapsregering

registrator@regeringen.ax

Er referens

ÅLR 2024/1017

Svante Fagerlund

Kontaktperson

Jonna Varsa, barnkonventionsansvarig

Lotta Angergård, verksamhetsledare

Ärende: Remissvar gällande lagförslag om ändring av blankettlagen om utkomststöd

Rädda Barnen är en politiskt och religiöst obunden organisation som har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag som barnrättsorganisation vid yttranden och i remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter. Enligt barnkonventionen är alla under 18 år barn.

Lagförslag: <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/remisser/lagforslag-om-andring-blankettlagen-om-utkomststod>

Barnkonventionen och barns rätt till skälig levnadsstandard samt till social trygghet

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter har alla barn rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling (artikel 27) samt rätt till social trygghet och till statligt stöd, ifall föräldrar eller annan vårdnadshavare saknar tillräckliga resurser (artikel 26).

FN:s kommitté för barnets rättigheter har i sina senaste slutsatser till Finland och Åland (2.6.2023) rekommenderat att Finland och Åland undviker nedskärningar av sociala förmånerna som påverkar barn som riskerar att drabbas av fattigdom samt säkerställer att alla barn har en adekvat levnadsstandard.

Den 15.2.2023 fick Finland kritik från Europeiska kommittén för sociala rättigheter för att nivån på Finlands sociala trygghet fortfarande är för låg och inte uppfyller europeiska standarder. Finland har även fått kritik från kommittén angående nivån på grundskyddet.¹

Blankettlagstiftning som uppdateras automatiskt

Enligt landskapsregeringens förslag (s.4): "Reformerna i riket kring FPA:s och välfärdsområdenas roll i utkomststödsärenden berör huvudsakligen inte det materiella innehållet i reglerna kring utkomststöd. Det bästa sättet att uppnå syftet att så långt möjligt

---

¹ <https://valtioneuvosto.fi/sv/-/1271139/europeiska-kommitten-for-sociala-rattigheter-har-bedomt-nivan-pa-finlands-sociala-trygghet>

efterlikna rikets lagstiftning vad avser tillämpningen av reglerna kring hanteringen av utkomststöd är att tillämpa blankettlagstiftning som uppdateras automatiskt varvid KST ges de befogenheter och uppgifter FPA och välfärdsområden har i riket.”

Rädda Barnen välkomnar att KST ges de befogenheter och uppgifter FPA och välfärdsområden har i riket för att underlätta handläggningen av utkomststödsärenden.

Rädda Barnen ser samtidigt en risk att de planerade ändringar i utkomststödet som kommer fram i [Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering](#) innebär ändringar i det materiella innehållet i reglerna kring utkomststöd som står i stark kontrast till Ålands regeringsprogram ([Ett tryggt, öppet och framtidssäkert Åland](#)) skrivning: “Under mandatperioden görs en nödvändig balansering av ekonomin, men åtgärderna ska riktas så att **välferden för de svagaste och barnen i samhället ska skyddas.**”

Enligt Finlands regeringsprogram ska totalreformen av utkomststödet bli klar före regeringens halvtidsöverläggning. Målet med utkomststödsreformen i Finland är att uppnå en besparing på 100 miljoner euro inom statsfinanserna. Eftersom utkomststödet är en stödform som beviljas i sista hand kommer besparingarna högst troligen påverka välfärden för de svagaste och barnen i samhället negativt.

Rädda Barnen rekommenderar därför mot ovanstående bakgrund att de ändringarna i lagstiftningen som möjliggör att KST får de befogenheter och uppgifter som myndigheten behöver görs utan att tillämpa blankettlagstiftning som uppdateras automatiskt. Alternativt så krävs en beredskap att ändra blankettlagstiftningen igen. Här förstår vi att det är en resursfråga då lagberedning redan arbetar under hög belastning samtidigt som ändringarna från riket gällande den sociala tryggheten kommit med väldigt kort varsel under den här regeringsperioden.

Lagförslagets konsekvenser

Enligt lagförslaget är ändringarna mest tekniska och ”Utöver bestämmelserna som reglerar välfärdsområdenas uppgifter infördes bland annat mer exakta bestämmelser om ansökningsförfarandet för utkomststöd samt mer preciserade bestämmelser om utkomststödet struktur. Vidare justerades bestämmelser om hur utkomststödet bestäms. Inga förändringar gjordes i de viktigaste materiella bestämmelserna om utkomststöd.”

Konsekvenserna av de andra bestämmelserna kommer inte fram i lagförslaget och ”Förslaget bedöms inte ha några verkningar för miljön, jämställdheten mellan könen, jämlikheten eller för barn.”

Enligt [lagförslaget i Finland](#) var syftet med ändringarna i riket bl.a. att stärka ställningen för klienter som ansöker om utkomststöd och att främja att hushåll i en särskilt sårbar ställning kan överföras från utkomststöd som beviljas i sista hand till primära (grund)trygghetsförmåner.

Rädda Barnen undrar mot ovanstående bakgrund: Kommer ändringarna på Åland inte ha liknande konsekvenser eller behövs ytterligare åtgärder för att stärka ställningen för klienter som ansöker om utkomststöd?

Enligt lagförslaget (s. 7): ”Bestämmelsen i 7a § i rikslagstiftningen bygger från och med den 1 april 2024, genom FFS 2023/1242, på en systematik enligt vilken statsrådet genom förordning beslutar om det behövliga beloppet av sökandens boendekostnader. Motsvarande systematik ska inte införas på Åland, varvid bestämmelsens lydelse enligt FFS 2022/1023 bibehålls.”

Rädda Barnen välkomnar att landskapsregeringen inte inför den systematik där en sökande vars boendeutgifter överstiger ett belopp som kan anses vara behövligt, ska hänvisas att ansöka om en förmånligare bostad inom den tidsfrist som anges i lagen. Detta förfarande har fått kritik i riket från bl.a. olika barnrättsaktörer (bl.a. Rädda Barnen Finland, Finlands barnombudsman, Centralförbundet för barnskyddet) under remissrundan.²

Underutnyttjandet av utkomststöd på Åland

I ÅSUB:s senaste undersökning om [ekonomisk utsatthet och social trygghet på Åland \(2024:2\)](#) framkommer att Åland har en låg utnyttjandegrad av utkomststödet och att ”Den relativt låga utnyttjandegraden av utkomststödet på Åland verkar med andra ord ha många förklaringar. I dessa kan ingå den ökade vikten av bostadsbidrag bland ekonomiskt utsatta samt eventuellt även **stigmatisering kring utkomststödet, bristande allmän information om rätten till utkomststöd samt skillnader i tillämpningen kring beviljandet av stödet på Åland och i Finland.** Slutligen kan stödbehovet som finns hos potentiella klienter eventuellt delvis täckas av hjälpande släktingar, vänner, samhällsaktörer och liknande.”

Mot bakgrund av det som framkommer i utredningen ger ÅSUB en följande policyrekommendation:

- ”Utkomststöd är ett ekonomiskt stöd som beviljas i sista hand med syftet att trygga en persons och familjs utkomst. **Vikten av utkomststödet och tillämpningen kring beviljandet av stödet bör uppmärksammas på ett systematiskt och målmedvetet sätt. Eventuellt finns det faktorer vid tillämpningen och/eller informationen om utkomststödet som leder till den låga utnyttjandegraden.**”

Rädda Barnen rekommenderar att frågan undersöks vidare samt hur skyldigheten att informera om rätten att få utkomststöd (förebyggande, kompletterande, grundläggande) kan stärkas genom lagstiftningen och praxis.

Totala konsekvenser av ändringarna i sociala tryggheten på Åland

Det sociala trygghetssystemet är en helhet och enligt FN:s konvention om barnets rättigheter har Åland en skyldighet att se till att helheten är tillräcklig för att säkerställa barns rätt till skälig levnadsstandard. Att säkerställa att principen om barnets bästa tillämpas vid alla åtgärder som rör barn enligt barnkonventionen och att alla bestämmelser i konventionen respekteras i lagstiftning kräver fortlöpande barnkonsekvensanalyser. Dels krävs förhandsanalyser som förutsäger effekterna av lagförslag eller budgetfördelningar som rör barn och deras åtnjutande av sina rättigheter, och dels efterhandsanalyser, som bedömer vilken faktisk effekt genomförandet har haft.³ De totala konsekvenserna av ändringarna i sociala tryggheten på barnfamiljer på Åland behöver bedömas ordentligt på förhand. De

² Alla remissvaren finns på [utlåtande.fi](#) (på finska)

³ [Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 5 \(2003\) Allmänna åtgärder för genomförandet av konventionen om barnets rättigheter](#)

nedskärningar i sociala tryggheten som nu träder i kraft och planeras i riket kommer också att påverka Åland in de frågor där riket har behörighet.

Rädda Barnen välkomnar det arbete som initierats inom landskapsförvaltningen där en arbetsgrupp med representanter från olika avdelningar ser på olika konsekvenser.

Exempel på nedskärningar som drabbar Åland är förändringen i arbetslöshetsförmåner som träder i kraft den 1.4.2024 och som också påverkar barnfamiljer på Åland (bl.a. att barnförhöjningarna i anslutning till arbetslöshetsförmåner slopas). Enligt riksregeringens proposition kommer nedskärningarna kompenseras med utkomststødet för vissa barnfamiljer, men inte för alla.

Rädda Barnen rekommenderar att landskapsregeringen (och myndigheter) undersöker hur Åland kan säkerställa att barnfamiljer inte drabbas av nedskärningarna och att välfärden skyddas för de svagaste och barnen i samhället enligt Sjögrens regeringsprogram 2023.
